

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

כ' מר-חשון

(חלק טו)

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת וירא, יבי"ח מר-חשון, ה'תשפ"ג (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

כ' מר־חשוון *

זה כולל⁴ גם מארי עובדין טבין⁵, שאינם ת"ח.

וצריך להבין טעם החילוק בין ב' שיטות אלו.

ב. והנה בטעם הדבר ש"ת"ח אין להם מנוחה כו", כתב האריז"ל בלקוטי הש"ס: "כי בעולם שלאחר המיתה ת"ח עוסקים בתורה ועולין ממדרי' למדרי' ומישיבה לישיבה . . כי כמו שהשי"ת אין לו סוף כך תורתו אין לה סוף".

ולפי זה מובן טעם הגירסא "ת"ח אין להם מנוחה כו" – כי רק התורה (בסגנון הידוע – החפצא דמצות תלמוד תורה) היא בבחי' "אין לה סוף"⁶, שלכן אין מנוחה (אין סוף) גם

א. במאמר רז"ל שבסוף מס' ברכות (ועד"ז בסוף מס' מועד קטן¹) יש ב' גירסאות: א) "תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא כו"; ב) "צדיקים אין להם מנוחה כו" (וגירסא זו² מובאת בכמה מקומות³).

ונראה ששינוי זה, הוא שינוי גם בתוכן הענין: לפי הגירסא "ת"ח אין להם מנוחה כו" – המדובר הוא במעלה מיוחדת השייכת דוקא בלימוד התורה ("תלמידי חכמים"), כדלקמן; אבל להגירסא "צדיקים אין להם מנוחה כו" – אין מדובר כאן במעלה המיוחדת דלימוד התורה, שהרי תואר

4) ראה נדה טז, ב. ובכו"כ מקומות. רמב"ם הל' תשובה רפ"ג.

5) ד"עיקר פי' צדיק נק' כן מי שמקיים המצות" (לקו"ת מסעי צא, א. שה"ש טז, ג).

ואף שבתו"א צח, ב' מביא (בהמשך להמבואר שם ע"ד העליות בהשגת התורה), "מ"ש בלקוטי הש"ס להאריז"ל על מארו"ל צדיקים אין להם מנוחה כו" (ולא הגירסא "ת"ח")

– הרי צדיק במרו"ל (ולא רק בתושב"כ) – ישנו במובן הכי רחב (וכמו רשע או צדיק לא קאמר – נדה טז, ב. וראה תניא פ"א דשולל רק רשע בדינך), כולל גם בע"ת, ת"ח וכו' ועד במובנו הכי מצומצם – רק אלה שעבודתם במדת היסוד (תניא פי"ד מתיקונים – בהקדמה. וראה זח"ג קט, ב). – אבל בשום מקום אין לפרשו שפי' (רק ת"ח) ולא מארי עובדין טבין.

ולהעיר מר"פ חלק: כל ישראל כו' שנאמר ועמך כולם צדיקים כו' חוץ כו'. רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ה. פהמ"ש שם סוף ההקדמה.

6) כמש"נ (איוב יא, ט): ארוכה מארץ מדה גר.

* יום הולדת * כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע – בשנת תרכ"א. תולדותיו בפרטיות – ראה "חונך לנער".

וראה רשימת כ"ק אדמו"ר (מהור"י) נ"ע מב' כ"ף מרחשוון תש"ה (נענתקה בלקו"ש ח"ב ע' 496): "בחלומי ראיתי את הוד כ"ק אדמו"ר כו' ואמר במעל"ע זה שנתמלא פ"ד שנים לירידת נשמתו . . וכפי הסדר הנה כל א' מכ"ק רבותינו ואבותינו הק' יאמר דרוש על פסוק דאָפּיטל פ"ד". ומה מוכח שהעליות כו' שבים הולדת ישנו גם לאחר ההסתלקות (לקו"ש שם. ועד"ז שם ע' 607).

שיחה זו נדפסה בלה"ק בלקו"ש ח"יד ע' 179 ואילך. וכאן היא בשינויים והוספות.

1) בטעם השינויים בין מס' ברכות ומס' מו"ק – ראה לקו"ש ח"יד ע' 173 ואילך.
2) ש"ל"ה בהקדמה (ז, א). עמק המלך שער הדיקנא פ"ח (סא, ג). ועוד.
3) אוה"ת ואתחנן ע' ס"ז. המשך תרס"ו ע' יב.

* בענין יום הולדת – ראה לקו"ש ח"ה ע' 86 בשוה"ג להערה ו ובנסמן שם.

ג. עד"ז הוא גם החילוק (בין תורה למצוות) באופן חיוב האדם (הגברא) בהן: החיוב דתלמוד תורה אין בו הגבלות, ובלשון הרמב"ם¹¹: „כל איש מישראל חייב בת"ת בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין כו"ו, והחיוב (גם בזמן) הוא תמיד¹²; משא"כ מצוות, שכל מצוה ומצוה בהגבלה שלה (בזמן מסויים או במקום מסויים, וכיו"ב).

ד. ועפ"ז צריך להבין טעם הגירסא (השיטה) „צדיקים אין להם מנוחה כו"ו – שבכללן גם מארי עובדין טבין (עבודת המצוות) כנ"ל: איך שייך (גם) בעבודה זו (שהיא מוגבלת כנ"ל) החידוש ד„אין להם מנוחה" המורה על ענין בלי גבול?

ובהכרח לומר, שגם במצוות ישנו הענין (והמעלה) דבלי גבול, שעפ"ז אתי שפיר גם הגירסא „צדיקים אין להם מנוחה כו"ו.

ה. והנה לכאורה יש להוכיח שהמצוות הן גם בבחי' בלי גבול מהדין¹³ שמבטלין תלמוד תורה מפני מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים – דאם נאמר שהמצוות הן רק בבחי' גבול, איך ידחו תלמוד תורה, דבר שהוא בלי גבול?¹⁴

לעליות של (הגברא דמצות תלמוד תורה, דהיינו) ת"ח העוסקים בתורה; אבל המצוות, עם היות שגם הן ציוויו של הקב"ה (שהוא אין סוף), בכל זאת בהן עצמן (בחפצא שלהן) – ישנה הגבלה⁷, ואדרבה: מוכרחת להיות הגבלה – הן בכללות ענין המצוות שנצטוונו לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו, לא תוסיפו ולא תגרעו⁸ (משא"כ בת"ת שמוכרח להיות באופן של הוספה בהבנה וכו' – כדאיתא בהל' ת"ת⁹), והן בכל מצוה בפני עצמה: תפילין – ד' פרשיות ולא חמש וכו'¹⁰.

ולכן גם אצל מארי עובדין טבין (הגברא דשאר מצוות) – ישנו סוף ומנוחה.

והיינו, שב' האופנים (מנוחה ואין מנוחה) הם בהתאם לב' הבחינות: גבול וכלי גבול.

7 אגה"ק ס"י. ד"ה השקיפה תרפ"ט פ"ב ואילך (נדפס בסה"מ ה'ש"ת ע' 272 ואילך). ובכ"מ.

8 ראה יג, א. ואתחנן ד, ב. רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. ממרים פ"ב ה"ט. סהמ"צ להרמב"ם ל"ת שיי"ג ש"ד. – ולא הביא הרמב"ם כלל קרא הקודמו דואתחנן. וכ"כ באגה"ק סכ"ט (קנ), א. וראה רמב"ן עה"ת שפי' כן (ד"בדא לעשות מצוה בפ"ע כו' עובר בלאו") בקרא דפ' ואתחנן. וממשיך שם דהוספת מצוה, היא בכלל לא תוסיף עליה – קרא דראה. והוא דלא כמש"כ בפסיקתא זוטרותא שם ובאדרת אלי' דקרא דפ' ואתחנן – הוא שלא להוסיף על תרי"ג מצוות בכלל, ודפ' ראה שלא להוסיף באותה מצוה גופא. וראה פי' הר"י פערלא לשהמ"צ דרס"ג מ"ע ה' ומל"ת קמא. מנחת חינוך מצוה תנד. ואכ"מ.

9 לאדה"ז פ"ב ס"ב. וראה זח"א יב, ב: לאפשר לה כו'. ובאגה"ק סכ"א (קמה, א) דכל איש ישראל מחוייב לחדש בתורה.

10 ראה ספרי ופרשי' ראה שם. פרשי' ואתחנן שם.

11 הל' ת"ת פ"א ה"ח. הועתק בשו"ע יו"ד ר"ס רמ"ו. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס קנה. ולהעיר מהשינויים בשו"ע מל' הרמב"ם – ואכ"מ.

12 כמש"נ (יהושע א, ח) לא ימוש גו' והגית בו יומם ולילה. ולהעיר מהעונש הכי חמור דכל האפשר לו לעסוק כו' (סנהדרין צט, סע"א. ועיין תו"א מג"א צח, ג).

13 מו"ק ט, סע"א ואילך. רמב"ם הל' ת"ת פ"ג, ה"ד. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג.

14 בתניא פל"ז (מט, סע"א. ועד"ז בהל' ת"ת

ידחה דבר (התורה) שהוא בלי גבול – ולכן מוסיף אדמו"ר הזקן: „ואם אינו עושה כן נמצא שלמד שלא לעשות“.

היינו: קיום המצוות – „זה כל האדם“¹⁹ (גם – כח השכל שבו, וכמו שאמרו חכמים תכלית (שכוונתו גם – שלימות) חכמה תשובה ומעשים טובים ו(עפ"ז, שקיום המצוות הוא תכלית ושלימות החכמה (דהיינו התורה), מובן ש)אם אינו עושה כן נמצא שלמד (שלא כדבעי, כיון שהוא) שלא לעשות כו“.

ז. ויש לומר הביאור בזה: במצוות^{19*} יש ב' ענינים²⁰ – וכפי שאנו רואים בנוסח ברכות המצוות: חלק (וצד) השווה בכולם, „אשר קדשנו במצותיו“, והחלק המיוחד (ופרטי) „וצונו מצוה פלונית“: (א) גדרים המיוחדים לכל מצוה בפני עצמה, שמבדילים בין זו לזו – שמצד זה הרי הן בבחי' גבול. (ב) הצד השווה שבכל

אבל באמת אין להוכיח מזה שגם מצוות הן בבחי' בלי גבול – כי זה ש„מבטלין תלמוד תורה מפני מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים“ הוא לא מפני מעלת המצוות, כי אם מפני שע"י העדר קיום המצוה חסר בלימוד התורה, כדלקמן:

וא"ו. כתב אדמו"ר הזקן¹⁵ (בטעם דין הנ"ל): „יפסיק תלמודו ויעשה המצוה .. כי זה כל האדם כמו שאמרו¹⁶ חכמים תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, ואם אינו עושה כן נמצא שלמד שלא לעשות ונוח לו¹⁷ כו“.

מהוספת אדמו"ר הזקן לאחר הטעם החיובי¹⁸ (על „יפסיק תלמודו ויעשה המצוה“), „כי זה כל האדם“, „ואם אינו עושה כן נמצא שלמד שלא לעשות“ (היינו, שללא קיום המצוות הלימוד שלו אינו כדבעי) – משמע, שהטעם ד„כי זה כל האדם“ אינו מספיק כדי שהמצוה תדחה תלמוד תורה, כי הן אמת דקיום המצוות הוא „כל האדם“, אבל סוף־סוף אי אפשר שדבר מוגבל

שם כדלקמן בפנים): ומבטלין ת"ת לקיום מצוה מעשית כשא"א לעשותה ע"י אחרים משום כי זה כל האדם ותכלית בריאתו כו' להיות לו ית' דירה בתחתונים כו'.

אבל: מכיון שהמעלה שבמצוות שהם „כל האדם“ היא רק בנוגע לתכלית בריאת האדם – הרי באם ביחס התורה ומצות עצמן, המצוות הן שלא בסוג מדרג' התורה, אין הטעם מספיק שיבטלו ת"ת מפני מצות, כי איך ידחה (ענין של) בל"ג מפני (ענין של) גבול, כפנים.

(15) הל' ת"ת שם.

(16) ברכות יז, א.

(17) ירושלמי פ"ק דברכות (ה"ב), ובבלי ספ"ב דברכות.

(18) וכמ"ש בתיאור – כנ"ל הערה 14.

140

(19) להעיר שהן בכתוב הנ"ל (קהלת יב, יג) והן בהעתקתו במרו"ל נאמר גם „את האלקים ירא“, „תשובה“.

(19*) ולהעיר אשר כן הוא גם בכל הבריאה ופרטי: ישנו הענין הכללי והשווה בכולם – התהוות תמידית מאין ליש בדבר הוי' (בכח מהותו ועצמותו ב"ה כו') וצורת ופרטי כאו"א ע"י חפץ הוי' (ע"י התלבשותו בחכמה) – ראה קונטרס עה"ח בתחלתו (ותו"א ד"ה נ"ח מצוה) בפ' משי"ב כל אשר חפץ הוי' עשה.

ולהעיר לשון הנ"ל הוא בתהלים קלה, ו. – ובד"ה ויקם עדות ה'ש"ת מביא גם ההמשך „בשמים ובארץ גו“.

אבל בתו"א שם (אף שמעתיק ג"כ „חפץ הוי'“) מקשר כ"ז עם משי"ב: למה יאמרו הגויים גו, שהוא בתהלים קטו.

(20) להעיר מלקו"ת שלח (לט, א ואילך). ובארוכה – עטרת ראש נג, א ואילך. נח, ב ואילך.

המצוות – שמצד זה הן בבחי' בלי גבול.

והיינו, שהפרטים שבכל מצוה ומצוה – שבהם שונה כל אחת מחברתה – זוהי ההגבלה שבמצוות; אולם הנקודה הכללית שבכל המצוות, שכולן הן מצוה לשון ציווי, היינו רצון העליון ב"ה שהוא בכל המצוות בשוה – כי הרצון שבמצוות הוא למעלה מההגבלות וההתחלקות שבמצוות, וכמאמר רז"ל²¹, „לא תהא יושב ושוקל במצותי של תורה וכו' קלה שבקלות כו' וחמורה שבחמורות כו'” – שמצד נקודה כללית זו שבמצוות – רצונו של הקב"ה – הרי הן בלי גבול.

ויתירה מזו: ידוע²² הטעם ד„עוסק במצוה פטור מן המצוה“²³, שזהו משום שכל המצוות כלולות זו מזו, ולכן כשעושה מצוה אחת הרי זה כאילו עשה גם שאר המצוות, דזהו מצד הרצון העצמי שבמצוות שלמעלה מהתחלקות²⁴;

ונמצא שגם בעסקו במצוה פרטית (אף שמצד פרטי מצוה זו הוא ענין נפרד ומוגבל, בכל זאת) יש בזה שייכות לכללות המצוות – הבלי גבול שבהן.

ח. וכשם שהוא בנוגע להמצוות עצמן (החפצא), כן הוא בנוגע לקיום

המצוות ע"י האדם (הגברא): אף שחיובו של כל אחת ואחת בפני עצמה הוא מוגבל (כנ"ל ס"ב), הרי כללות (העבודה של) המצוות הוא חיוב תמידי על האדם, וכדברי חכמים במשנתם²⁵: „אני נבראתי לשמש את קוניי“; כל רגע שהוא במצב ד„נבראתי“, היינו כל רגע שהוא קיים, הרי זה (לשם התפקיד והתכלית) לשמש את קונו, וכנ"ל – „כי זה כל האדם“, ועד לפסק-דין בשו"ע „וכל מעשיך יהיו לשם שמים“²⁶, ובכל דרכיך דעהו“²⁷.

ט. וע"פ כל זה מובן החילוק בין ב' הגירסאות – השיטות: מצד הפרטיות שבמצוות – שהן גבול – הנה דוקא „ת"ח אין להם מנוחה כו'“; אבל מצד כללות המצוות – שהן בלי גבול – הרי כל אלו שהם „צדיקים (כולל מארי עובדין טבין) אין להם מנוחה כו'“.

י. אבל עדיין דרושה תוספת הסברה בענין: מבואר (במקום אחר²⁸) הטעם מה ש„ת"ח (דוקא) אין להם מנוחה כו' ולא בעולם הבא” – שזהו ע"פ מה שכתב האריז"ל בלקוטי הש"ס: „וז"ס יצא אדם לפעלו“²⁹ ר"ל לעסוק בתורה במה שפעל בעוה"ז כי כשיצא האדם מעוה"ז יוצא תחילה לפעלו ר"ל לעסוק בתורה במה שפעל בעוה"ז כו'“. ולכן רק „ת"ח אין להם מנוחה כו' בעולם הבא” – כי בגן עדן, במקום שבו

(21) נתחומא עקב ב. ובר' פ"ו, ב. יל"ש יתרו רמז חצר. ועוד.

(22) המשך תרס"ו ע' סח. תרכב. ד"ה לסרבה המשרה היש"ת פ"ג (סה"מ קונט"ח ב תלה, ב).

(23) סוכה כה, א.

(24) ראה המשך תרס"ו שם ע' תקכב. ולהעיר מפיה"מ להרמב"ם אבות רפ"ב. לקו"ש ח"ד ע' 1192 ואילך (ובהערה 2 שם).

(25) סיום מס' קידושין.

(26) אבות פ"ב מי"ב.

(27) משלי ג, ו. רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

טושו"ע א"ח סרל"א.

(28) ראה לקו"ש ח"ד שם ס"ע 174 ואילך.

וש"נ.

(29) תהלים קד, כג.

(א) הרי אמרו רז"ל³⁴ „מצות בטילות לעתיד לבא“, ופירש אדמו"ר הזקן³⁵ ד„היינו בתחיית המתים“?

(ב) הרי מבואר בכמה מקומות בחסידות³⁶ דמה שאמרו רז"ל „צדיקים אין להם מנוחה כו“ (שעולים תמיד מדרגא לדרגא) היינו העליות בגן עדן, אבל לעתיד לבוא הוא זמן של שבת ומנוחה גם מהעליות³⁷ – ואיך זה מתאים עם מה שנתבאר לעיל, שלפי הגירסא „צדיקים אין להם מנוחה כו“ בעולם הבא“ המדובר הוא (לא בגן עדן, כי אם) בעולם התחי?!

והביאור בזה: בהזמן של עולם התחי גופא תהינה ב' תקופות³⁸ – תקופה ראשונה עלי' כל אחד ואחד אומר³⁹: „ושם נעשה לפניך כו' כמצות רצונך“, כי אז מצוות קיימות, ולכן ישנן גם העליות שעל ידן מדרגא לדרגא; ותקופה שני' שאז „מצות בטילות“.

מהראיות לזה: ידוע מה שאמרו רז"ל⁴⁰ דלעתיד לבוא „משה ואהרן עמנו“ ויקריבו קרבנות – קיום המצוות

„יוצא“ ה„אדם“ מעולם הזה, שייך רק בחי' „פעלו“ דעסק התורה³⁰ ולא הפעולה (העסק) דקיום המצוות³¹.

ועפ"ז עדיין אינה מיושבת הגירסא ד„צדיקים וכו“: הן אמת שגם במצוות שייך הענין דעליות עד אין סוף מפני שגם בהן יש ענין הבלי גבול, אבל איך אפשר לומר ד„צדיקים אין להם מנוחה כו“ בעולם הבא“, שזהו מפני ש„יוצא אדם לפעלו בעוה"ב“ – והרי בגן עדן אין בחי' „פעלו“ דקיום המצוות?

והביאור הוא: ידוע שב„עולם הבא“ יש ב' פירושים: (א) גן עדן (ונקרא עולם הבא, כי „באין לו לאדם אחר חיי העולם הזה“³²); (ב) עולם התחי³³.

ולפי זה י"ל, שהפירוש דעולם הבא במאמר רז"ל זה תלוי בב' הגירסאות: לפי הגירסא „ת"ח אין להם מנוחה כו“ – שזה מצד מעלת התורה – „עולם הבא“ פירושו (גם) גן עדן (ששם שייך רק ה„פעלו“ דתורה ולא של המצוות); ולהגירסא „צדיקים אין להם מנוחה כו“ – הכולל גם עבודת המצוות – „עולם הבא“ במאמר רז"ל זה פירושו – עולם התחי, שאז שוב יהי' זמן של „פעלו“ גם במצוות.

יא. לכאורה יש להקשות על זה:

(34) נדה סא. ב. ועיי' בזה (ובמש"כ לקמן בפנים) – בשד"ח (כללים וד"ח) בערך מצות אם בטלות. וש"נ.

(35) אגה"ק סכ"ו (קמה, סע"א).

(36) אוה"ת והמשך תרס"ו שבהערה 3.

(37) וכמ"ש הארז"ל בלקוטי הש"ס שם: כי לעתיד אחר התחי' יהי' להם מנוחה – אבל שם מבואר להגירסא „ת"ח אין להם מנוחה כו“, משא"כ במקומות שבהערה הקודמת.

(38) ראה המשך תרס"ו ע' צז ואילך. ושם (ע' קה): ומה שלעתיד לא יהי' עוד עליות כו'.

(39) תפלת מוסף.

(40) תוס' פסחים (קיד, ב ד"ה אחד). וראה ג"כ יומא ה, ב. שד"ח שם.

(30) ראה אגה"ק סי"ז. לקו"ת ואתחנן ו, ב ואילך. סהמ"צ להצ"צ טו, ב. ובכ"מ.

(31) ראה סהמ"צ שם. ובכ"מ.

(32) רמב"ם הל' תשובה ספ"ח. ועיי' שם שמעתיק מהכתוב (בגירסת דפוס רומי): אשר צפנת גוי' פגולת.

(33) וכמחז"ל (סנהדרין ר"פ חלק) „כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב כו' ואלו שאין להם חלק כו' האומר אין תחמ"מ כו“. ובגמרא שם: הוא כפר בתחמ"מ לפיכך לא יהי' לו חלק בתחמ"מ. . . מדה כנגד מדה.

נשמתן בגן עדן, לא נקרא הפסוק בעליות אלו.

דוגמא לדבר: מה שכתב הרגזובי⁴² דלא שייך הוספה בזמן כשהנשמה היא למעלה. והיינו כי בשעה שנפסק חיבור הנשמה עם הגוף ועולה לגן עדן, שוב אין בעולמה המושג דזמן דדיני התורה (אף שישנו בנוגע לשכר המצוות, לעסק התורה וכו' – כידוע בנוגע לחצות לילה בגן עדן וכו').

יג. ועוד י"ל בזה: כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע – בעל יום ההולדת כ"ף מרחשון – מבאר (בהצוואה שלו⁴³), וז"ל: „ועוד י"ל בדרך אפשר בעומק יותר, ע"פ מה ששמעתי בשם כ"ק אאמו"ר זצוקלה"ה שלצ"ג גם בג"ע מאיר להם בחי' אוא"ס הסוכ"ע⁴⁴ . . ולפ"ז י"ל דשייכות שם מעין עשיית המצות, וע"ד מעין ודוגמא המצות

(ובפרט, שהרי כללות הענין דהקרבת קרבנות הוא ענין העלי': העלאה של חיות הבהמה מלמטה למעלה, כמבואר בכמה מקומות) – ומזה, שגם לאחר תחיית המתים יהי' הענין דעליות כו'.

יב. אולם עדיין אינו מבואר: „אין להם מנוחה" פירושו שעליות הצדיקים הן בלי שום הפסק; וע"פ הנ"ל, ש"צדיקים אין להם מנוחה בעולם הבא" קאי על (תקופה ב)עולם התחי', הרי בין עולם הזה לעולם התחי' יש להם הפסק של מנוחה בגן עדן (שאין שם ה"פעלו" דמצוות)?

והביאור בזה: נתבאר לעיל דעשיית המצוות שייכת רק בעולם הזה כשהנשמה מלובשת בגוף, אבל בהנשמה בגן עדן, שהיא בלי הגוף, לא תתכן עבודה זו.

ולכן, בגדר (ובשייכות ל)עבודה זו של מארי עובדין טבין (צדיקים) – שאינה במציאות כי אם כשהנשמה היא בייחוד עם הגוף – הזמן דגן עדן, שהנשמה היא בלי הגוף, אינו במציאות; ובסגנון ברור יותר: קיום המצוות שייך להגוף, וממילא – זקוק הוא לקיום הגוף, ובשעה שהגוף אינו קיים (כגוף לנשמתו) הרי גם מציאות הזמן אינה שייכת בו⁴¹. ולכן מה שאין עליות למארי עובדין טבין בעת היות

(41) ע"פ"ז יומתק מה דלא אשתמיט בשום מקום לומר להשיטה* דשיעור בן י"ג למצות הוא הלכה למשה מסיני (גזירה) קטן כשיעמוד בתחמ"מ חייב במצות מיד באם עברו י"ג שנה משנולד.

(* שו"ת הרא"ש כלל סו. פי' הב' שברש"י אבות (פי"ה מכ"א) ועוד.

(42) צפע"ג לרמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ד. וראה לקו"ש ח"ה (ע' 103 בהערה 45) דגם לדעת הראב"ד שם, י"ל, שעכ"פ לא שייך אז הענין דזמן דעוה"ז.

(43) נדפסה בקונטרס חנוך לנער ס"ע 31 ואילך.

(44) ועיי"ש הרא"י לזה מפרש"י ברכות (יה, ב) „ויושבים בעגולה".

ויש לקשר זה עם משארו"ל (תענית בסופה): עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בג"ע (ובע"י גריס: עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים בג"ע) – דענין המחול שהוא עיגול הוא בחי' סוכ"ע (לקו"ת ואתחנן ז, ב).

ואף שבלקו"ת שם מבאר זה על גילוי בחי' סוכ"ע שיהי' לנת"ל דוקא – הנה כמה פי' בלעת"ל – וכנ"ל – דבכ"מ כולל כל הבא לאחרי עוה"ז (וכפ"י הרמב"ם הל' תשובה ספ"ח), ועד לקצה השני ובכ"מ – שפי' רק לאחרי תחמ"מ ואז גופא – כשמצוות בטילות (אגה"ק שם).

הידיעה מצד אור הסובב כל עלמין, שהוא בחי' מקיף עליהן⁴⁹; „נהנין מזיו השכינה .. שיודעין ומשיגין⁵⁰ כו״, שזהו מה שעולין מדרגא לדרגא בהשגת התורה – בידיעה ובאופן פנימי⁵¹].

ועפ״ז, שגם בגן עדן שייך (עכ״פ) „מעין עשיית המצות“, נמצא שעכ״פ „צ״ג⁵² אין להם מנוחה – גם מצד ה„פעלו“ דמצוות – אפילו בגן עדן.

(משיחת כ״ף מנחם אב תשל״ה)

(49) כמ״ש באגה״ק (סי״ז): „עטרותיהם בראשיהם .. עטרה היא בחי' מקיף וסובב״. (50) עיין רמב״ם בסופו: יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם – ג' דרגות*. ולהעיר מתחלתו (הל' יסוה״ת פ״ב ה״ב): בשעה שיתבונן כו' ויראה מהן חכמתו כו' ומתאוה כו' לידע כו'. ואכ״מ.

(51) ויש בזה ב' דרגות: „נהנין מאותו זיו שלא ישיגו כל כך, אבל הצדיקים שזכו ניוונין עד שישגו השגה שלמה“ (זח״א (במהנ״ע) תולדות קלה, רע״ב).

(52) משא״כ הצדיקים סתם – ולכן בלקוטי הש״ס נקט הגירסא (ופי') ת״ח דמילתא דפסיקא ל״י קתני (תמורה כג, ב), ורק ת״ח – כולם בכלל, משא״כ צדיקים.

(* ראה „הדרן על הרמב״ם“ (קה״ת תשמ״ה) סכ״ט ובהערות).

שיהיו לעת״ל .. וזהו״ע כיבוד או״א מה שמכניס את האבות לג״ע כו״.

[וי״ל, שזהו גם פירוש הפנימי בדברי הרמב״ם⁴⁵, וז״ל: „כך אמרו⁴⁶ חכמים הראשונים העולם הבא כו' אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהן ונהנין מזיו השכינה. הרי נתברר לך שאין שם גוף (שמפרש עולם הבא דמאמר רז״ל זה – גן עדן⁴⁷) .. וכן זה שאמרו עטרותיהן בראשיהן כלומר דעת שידעו .. והיא העטרה שלהן כענין שאמר שלמה⁴⁸ בעטרה שעטרה לו אמו .. כך עטרה שאמרו חכמים כאן היא הידיעה. ומהו זהו שאמרו נהנין מזיו השכינה שיוודעים ומשיגין מאמתת הקב״ה מה שאינם יודעים והם בגוף האפל השפל״.

די״ל שכוונתו – שבגן עדן ב' ענינים: „עטרותיהן בראשיהן“ – שעטרה היא על הראש ומקיפו –

(45) הל' תשובה פ״ח ה״ב.

(46) ברכות יז, א.

(47) שלא כדעת הרמב״ן (בשער הגמול שלו) דקאי על תחה״מ.

(48) שה״ש ג, יא. וי״ל שכוונת הרמב״ם לפי המשנה (בסוף תענית) דכתוב זה מדבר (כפרש״י שם) בהקב״ה וכנס״י [ועפ״ז תובן ראית הרמב״ם מכתוב זה, דלכאורה מאי אולמי דהכתוב, הרי כפשוטו יל״פ „עטרה“ כפשוטה].

